

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΘΕΣΕΩΝ

για τον κατώτατο μισθό

Αθήνα, 15 Μαρτίου 2022

Θέση της ΕΣΕΕ για τον Κατώτατο Μισθό

Στο πλαίσιο του άρθρου 103 του Ν. 4172/2013 η ΕΣΕΕ συμμετέχει ενεργά στη διαβούλευση για τον ορισμό του κατώτατου μισθού, παρά τη σταθερή της βούληση για επαναφορά του τρόπου καθορισμού του μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, όπως άλλωστε ίσχυε μέχρι το 2012. Σε κάθε περίπτωση, τυχόν μεταβολές στον κατώτατο μισθό θα πρέπει να υλοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη το ολιστικό αποτύπωμά τους σε οικονομία, επιχειρηματικότητα και κοινωνία.

Πάγια θέση της ΕΣΕΕ είναι ότι η διαμόρφωση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να προσδιορίζεται θεσμικά από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων με την υπογραφή της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΓΣΣΕ). Έχει αποδειχτεί πως ο συγκεκριμένος τρόπος καθορισμού του κατώτατου μισθού διασφάλιζε την κοινωνική συνοχή, αφού εξισορροπούσε αποτελεσματικά τις αντίρροπες θέσεις εργοδοτών και εργαζομένων, ενώ ελαχιστοποιούσε τις αναταράξεις στην παραγωγική διαδικασία.

Ο κατώτατος μισθός αποτελεί μια δικλείδα ασφαλείας ώστε το βιοτικό επίπεδο των ωφελούμενων να διατηρείται σε ανεκτό επίπεδο. Σήμερα, η ισχυρή αύξηση του κόστους ζωής όπως αντανακλάται από την άνοδο του επιπέδου των τιμών (με έμφαση στην ενέργεια) περιορίζουν το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών και διογκώνουν το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων, ενώ οι γεωπολιτικές εντάσεις πιθανώς να διογκώσουν την αβεβαιότητα και να αναβάλλουν πιθανές επενδύσεις. Συνεπώς, το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον παραμένουν ρευστά, πλήρη προκλήσεων και κινδύνων. Στο πλαίσιο αυτό, φαίνεται λογική μια ενίσχυση του κατώτατου μισθού, η οποία όμως να μπορούσε να συνδεθεί με επιδότηση των ασφαλιστικών εργοδοτικών εισφορών.

Σε κάθε περίπτωση υπό τις παρούσες εύθραυστες συνθήκες και σύμφωνα με την ανάλυση που ακολουθεί, η ΕΣΕΕ καταλήγει ότι θα πρέπει να υπάρξει **σημαντική αύξηση του κατώτατου μισθού** και ότι το ποσοστό του πληθωρισμού θα πρέπει αποτελέσει βασικό προσδιοριστικό παράγοντα της διαμόρφωσής του.

Υφιστάμενη Κατάσταση

Το 2020 η οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα, αλλά και διεθνώς παρουσίασε μεγάλη πτώση εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19. Το πραγματικό ΑΕΠ υποχώρησε κατά 9,0% (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2021) και η συνολική ζήτηση μειώθηκε. Μεγάλο πλήγμα δέχθηκε ο τουρισμός εξαιτίας του περιορισμού των μετακινήσεων που εφαρμόστηκε σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αναστολή λειτουργίας πολλών επιχειρήσεων αλλά και η διόγκωση της αβεβαιότητας άσκησαν καθοδικές πιέσεις στην οικονομική δραστηριότητα και ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών. Εντούτοις, η αγορά εργασίας δεν παρουσίασε αξιόλογες απώλειες εξαιτίας των μέτρων στήριξης που έλαβε η κυβέρνηση σε συνδυασμό με πρωτοβουλίες και δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα οποία λειτούργησαν ευεργετικά σε αυτήν την πρωτοφανή συγκυρία. Η εμφάνιση της πανδημίας το 2020 ανέστειλε τη διαδικασία αναπλήρωσης των ισχυρών απωλειών που είχαν καταγραφεί σωρευτικά κατά το χρονικό διάστημα 2009-2013. Παρά την αύξηση των θέσεων εργασίας τα τελευταία χρόνια, με εξαίρεση το 2020, το σύνολο των εργαζομένων να διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα.

Αντίθετα, το 2021 η οικονομία ανέκαμψε με έντονα υψηλό ρυθμό (8,3% σε πραγματικούς όρους) και η απασχόληση στην εγχώρια αγορά εργασίας συνέχισε την ανοδική πορεία της περιόδου 2015-2019, καταγράφοντας νέα αύξηση, αποδεικνύοντας ότι η περυσινή πτώση ήταν παροδική. Πιο συγκεκριμένα, η απασχόληση ενισχύθηκε σε ετήσια βάση (β' τρίμηνο 2021 έναντι β' τριμήνου του 2020) κατά 1,9%, εξέλιξη που σηματοδοτεί ότι οι προσπάθειες διατήρησης των θέσεων εργασίας και στήριξης των εισοδημάτων, εν μέσω της υγειονομικής κρίσης, ήταν σε μεγάλο βαθμό επιτυχείς, αν και με υψηλό δημοσιονομικό κόστος. Η επαναφορά της οικονομικής δραστηριότητας στην κανονικότητα με την υποχώρηση των περιορισμών μετακίνησης συνέβαλε ουσιαστικά στη βελτίωση της εικόνας της απασχόλησης.

Σημαντικό ρόλο σε αυτήν την ανάκαμψη διαδραμάτισαν οι παρεμβάσεις της κυβέρνησης με μέτρα όπως: Η παράταση του προγράμματος ΣΥΝ_ΕΡΓΑΣΙΑ, η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες στον ιδιωτικό τομέα για τη μείωση του μη μισθολογικού κόστους, η αύξηση των επιδοτούμενων θέσεων εργασίας κατά 50 χιλ. (σε 150 χιλιάδες), η προικοδότηση των επιχειρήσεων με ποσό έως 1.200 ευρώ για έξι (6) μήνες σε περίπτωση πρόσληψης ανέργων νέων έως 29 ετών σε θέσεις πλήρους απασχόλησης κ.ά. (ΤτΕ, 2021) Επιπρόσθετη ώθηση στην εγχώρια αγορά εργασίας εκτιμάται ότι θα προσδώσει η υλοποίηση περαιτέρω

διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων ενώ αξιολογικά θετικά αναμένονται να είναι τα αποτελέσματα από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0». Εντούτοις, δεν λείπει ο έντονος προβληματισμός των ΜμΕ αλλά και ορισμένων κλάδων για τα αποτελέσματα του εν λόγω προγράμματος. Επιπλέον, οι πολιτικές απασχόλησης θα πρέπει να εστιάζουν στα προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, με τις σχετικές προτάσεις των κοινωνικών εταίρων να αποτελούν έναν καλό οδηγό (ΟΑΕΔ, 2021).

Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η πλήρης αξιοποίηση σχετικών εργαλείων και προγραμμάτων της Ε.Ε., όπως το “SURE”. Ωστόσο, σκέψεις για σταδιακή αλλαγή κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ, με πιθανή αύξηση των επιτοκίων εντός του 2022 για την καταπολέμηση των ισχυρών πληθωριστικών πιέσεων, επιβραδύνει την ανάκαμψη, ιδιαίτερα στις πλέον αδύναμες, οικονομικά, χώρες. Επιπρόσθετα, οι πρόσφατες γεωπολιτικές εντάσεις διογκώνουν την ανησυχία για πιθανή επιβράδυνση της ανάκαμψης. Παρά τις πιθανές αναταράξεις, οι εκτιμήσεις εγχώριων και διεθνών θεσμών και οργανισμών για την ελληνική οικονομία αλλά και αγορά εργασίας για το 2022 παραμένουν σημαντικά θετικές, όπως αυτές αποτυπώνονται τόσο στον Προϋπολογισμό για το 2022 όσο και σε σχετικές εκθέσεις διεθνών οργανισμών (ΔΝΤ, Ε.Ε., ΟΟΣΑ), τουλάχιστον προς το παρόν. Εκφράζονται όμως φόβοι ότι οι παραπάνω εκτιμήσεις δεν έχουν λάβει υπόψη τους τις επιπτώσεις από την πρόσφατη πολεμική αναμέτρηση στην Ουκρανία.

Οι επισημάνσεις αυτές δεν θα πρέπει να εκληφθούν ότι προμηνύουν ένα σχετικά ανέφελο μέλλον στα εργασιακά θέματα αλλά και στην οικονομία γενικότερα. Ζητήματα όπως οι καθυστερήσεις στην ομαλοποίηση της εφοδιαστικής αλυσίδας εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης, η άνοδος των τιμών, οι επιπτώσεις από γεωπολιτικές εντάσεις, οι υψηλές φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις αλλά και οι προκλήσεις από την πράσινη μετάβαση και τον ψηφιακό μετασχηματισμό αναμένεται να απασχολήσουν έντονα τις επιχειρήσεις στο άμεσο μέλλον. Επιπρόσθετα, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από μία ιδιαιτερότητα: Ότι προέρχεται από μια παρατεταμένη και σφοδρή οικονομική κρίση που έπληξε παραδοσιακές δραστηριότητες και διέλυσε κοινωνικούς δεσμούς και νόρμες, συρρικνώνοντας την εμπιστοσύνη. Για το λόγο αυτό άλλωστε η οικονομία παραμένει, τουλάχιστον μέχρι το καλοκαίρι του 2022, υπό καθεστώς Ενισχυμένης Εποπτείας, γεγονός που δεν επιτρέπει την εφαρμογή επεκτατικών πολιτικών, υπό τόσο μάλιστα υψηλό δημόσιο χρέος, ενώ αντίθετα διατηρείται η πίεση για συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας.

Ως εκ τούτου, η ανάγκη για υιοθέτηση του νέου παραγωγικού μετασχηματισμού οξύνεται. Ο απαραίτητος παραγωγικός μετασχηματισμός της οικονομικής δραστηριότητας με έμφαση στην πράσινη και στην ψηφιακή μετάβαση πρέπει να επιταχυνθεί, καθώς και οι άλλες χώρες κινούνται ήδη προς αυτήν την κατεύθυνση. Η εξέλιξη αυτή συνεπάγεται τη συμπίεση παραδοσιακών επαγγελμάτων αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί και νέες ευκαιρίες. Αναμφίβολα, η αγορά εργασίας μεταβάλλεται με καταγιγιστικούς ρυθμούς και οι ανάγκες για επανακατάρτιση (re-skilling) και κυρίως για αναβάθμιση δεξιοτήτων (up-skilling) αυξάνονται με εκθετικό ρυθμό.

Την ίδια στιγμή, οι νέες θέσεις εργασίας στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από υψηλή ευελιξία και το 2021 αφού το 46,6% αυτών αφορούσε θέσεις εκ περιτροπής ή μερικής απασχόλησης, με την πίεση για διατήρηση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας να παραμένει ενεργή. Αύξηση σημείωσαν όλες οι κατηγορίες, πλην των βοηθών στην οικογενειακή επιχείρηση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφουν οι εργοδότες (8,2%) και να ακολουθούν οι μισθωτοί (1,7%) και οι αυτοαπασχολούμενοι (0,8%). Στον κλάδο του εμπορίου σημειώθηκε μείωση της απασχόλησης κατά 4.500 θέσεις εργασίας ή κατά 0,6%, παρά μάλιστα την μεγάλη άνοδο του κύκλου εργασιών. Η θεαματική αύξηση της απασχόλησης των εργοδοτών (+16,5%) υπεραντισταθμίστηκε από την πτώση των μισθωτών (-4,1%) και των αυτοαπασχολούμενων (-2,9%). Αυτά τα ευρήματα υπογραμμίζουν το γεγονός ότι ο κλάδος είναι σε συνεχή μετασχηματισμό. Το ποσοστό των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο σε **Αυτοκίνητα, Χονδρικό και Λιανικό ανήλθαν το 2021 το 31,9%, 21,5% και 32,1%** αντίστοιχα. Οι επιδόσεις αυτές κυμαίνονται κοντά στον εθνικό μέσο όρο.

Αλυσιδωτή επιβάρυνση των επιχειρήσεων από την αύξηση του κατώτατου μισθού

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει ένα παράδειγμα ανάλυσης του συνολικού κόστους μίας επιχείρησης για την απασχόληση ενός μισθωτού στον ιδιωτικό τομέα που λαμβάνει τον κατώτατο μισθό των 663,0€ ή των 773,5 € (αναγόμενος σε 12μηνιαία βάση αναφοράς (663,0€ * 14/12)). Οι υπολογισμοί γίνονται βάσει των καθαρών και μεικτών αποδοχών εργαζομένου αλλά και των εργοδοτικών εισφορών/ συνολικού κόστους της επιχείρησης. Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως η επιβάρυνση μιας επιχείρησης είναι κατά πολύ υψηλότερη από την ονομαστική αύξηση που λαμβάνει ως τελικό πληρωτέο ο εργαζόμενος, αφού ο εργοδότης θα πρέπει να καταβάλει υψηλές ασφαλιστικές εισφορές (εργοδότη αλλά και εργαζομένου). Τόσο οι εργοδοτικές όσο και οι εισφορές των εργαζομένων παραμένουν μέχρι τον Μάιο του

2022 στα ίδια επίπεδα με εκείνα του 2021 και ανέρχονται στο 22,54% και 14,12%, αντίστοιχα (σύνολο 36,66%). Η κυβέρνηση έχει εξαγγείλει συνολική μείωση κατά μισή (0,5) ποσοστιαία μονάδα των εισφορών επικουρικής ασφάλισης (ΕΤΕΑΕΠ) από την 1^η Ιουνίου του τρέχοντος ώστε οι εισφορές να διαμορφωθούν αντίστοιχα σε 22,29% και 13,87% (συνολικά 36,16%). Ως εκ τούτου και λαμβανομένης υπόψη της επικείμενης, εντός α' 6μήνου 2022, μεταβολής του κατώτατου μισθού τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα ισχύουν μέχρι το Μάιο του 2022.

Πίνακας 1: Κατώτατος μισθός και επιβάρυνση της επιχείρησης¹

	Ανά Μήνα	Ανά Έτος
1. Συνολική επιβάρυνση επιχείρησης	947,8 €	11.373,6 €
(-) Εργοδοτικές εισφορές	174,3 €	2.091,6 €
2. Μεικτές αποδοχές μισθωτού (κατώτατος μισθός *14/12)	773,5 €	9.282,0 €
(-) Εισφορά εργαζομένου σε ΙΚΑ	109,2 €	1.310,4 €
3. Φορολογητέο Εισόδημα μισθωτού	664,3 €	7.971,6 €
(-) Φόρος εισοδήματος	0 €	0 €
4. Καθαρές αποδοχές μισθωτού	664,3 €	7.971,6 €

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων INEMY/ΕΣΕΕ

Το υφιστάμενο επιχειρηματικό κλίμα στο Εμπόριο

Κατά τον πρώτο χρόνο της πανδημίας, τις υψηλότερες πιέσεις στον κύκλο εργασιών, σε απόλυτο μέγεθος, δέχθηκε ο κλάδος του εμπορίου. Ο εν λόγω κλάδος, ο οποίος είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης της χώρας (**17,9% της συνολικής απασχόλησης το 2021**), κατέγραψε συνολικό κύκλο εργασιών για το **2020 ύψους 115,5 δισ. ευρώ, σημειώνοντας απώλειες 10,1 δισ. ευρώ (ή 8,0%)** σε σχέση με το 2019. Στη συνέχεια, ο κλάδος ανέκαμψε και το 2021 ο κύκλος εργασιών ανήλθε σε 134,8 δισ. ευρώ, ενισχυμένος κατά 16,7% συγκριτικά με το 2020 (Πίνακας 2). Ωστόσο, τα οφέλη από την ενίσχυση δεν κατανεμήθηκαν ισομερώς μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου. Αντίθετα, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ως προς: **α)** το μέγεθος της επιχείρησης, **β)** τον επιμέρους κλάδο δραστηριότητας και **γ)** τη γεωγραφική

¹ Άγαμος, νεοεισερχόμενος στην αγορά εργασίας και συνολική επιβάρυνση επιχείρησης (αναγωγή σε 12μηνιαία βάση υπολογισμού)

περιφέρεια εγκατάστασης της επιχείρησης. Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί πως σε πρόσφατη έρευνα του INEMY για τις χειμερινές εκπτώσεις (IN.EM.Y., 2022), το 89% των επιχειρήσεων λιανικής εμφανίζουν χαμηλότερες επιδόσεις σε σύγκριση με το 2019. **Ωστόσο, ο νέος κατώτατος μισθός που θα προκύψει θα αφορά όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις, χωρίς να εξετάζει τις επιδόσεις τους.**

Πίνακας 2: Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών στο Εμπόριο (σε δισ. ευρώ και ετήσιες μεταβολές, %)

	2019	2020	2021
Αυτοκίνητα	8,56	7,56 (-11,7%)	9,32 (23,3%)
Χονδρικό	72,74	67,14 (-7,7%)	80,65 (20,1%)
Λιανικό	44,35	40,84 (-7,9%)	44,83 (9,8%)
Σύνολο	125,65	115,54 (-8,0%)	134,80 (16,7%)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία Στοιχείων INEMY της ΕΣΕΕ

Ταυτόχρονα, οι προσδοκίες για τη σταδιακή ανάκτηση του προ πανδημίας τρόπου ζωής και επιστροφής στην κανονικότητα φαίνεται να περιορίζονται αφενός από τη συνέχιση της πανδημίας και αφετέρου από τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις αναταράξεις που αυτός έφερε σε πολλά επίπεδα παγκοσμίως. Επιπλέον, η εγχώρια επιχειρηματικότητα δεν έχει συνέλθει ακόμη από τις επιπτώσεις της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και της πανδημίας, όπως τουλάχιστον αποτυπώνεται σε σχετικές έρευνες καταγραφής των κλειστών καταστημάτων (Πίνακας 3). Τουναντίον, το τελευταίο έτος τα κλειστά καταστήματα αυξήθηκαν, μετά από μικρή κατά τόπους βελτίωση το 2020.

Πίνακας 3: Κλειστά καταστήματα έναντι συνόλου, 2018-2021, σε %

	2018	2019	2020	2021*
Αθήνα	24,8	26,0	25,7	27,9
Πειραιάς	34,1	37,5	36,3	37,2
Θεσσαλονίκη	27,8	28,2	29,6	31,4
Πάτρα	22,5	22,4	22,1	23,1

Πηγή: INEMY της ΕΣΕΕ, *: Μάιος 2021

Θετική εικόνα απορρέει από την εξέλιξη του Μοναδιαίου Κόστους Εργασίας (Unit Labour Cost-ULC). Για το 2020 (πανδημικό έτος) η συρρίκνωση της παραγωγικότητας σε συνδυασμό με τη σχεδόν μηδενική μεταβολή των αμοιβών των μισθωτών, εξαιτίας και των υποστηρικτικών μέτρων της κυβέρνησης,

διόγκωσαν τεχνητά το ULC κατά 7,8%. Εντούτοις, η σταδιακή επιστροφή στη κανονικότητα το 2021 μείωσε κατά 5,9% το ULC και βελτίωσε σημαντικά την παραγωγικότητα της χώρας, παρέχοντας τον απαραίτητο χώρο για τόνωση του κατώτατου μισθού.